

Mads Hermansen:
Læringens Univers
Forlaget Klim, 1996
ISBN 8777247094

Resume

Læringens univers er en bog om læring, hvori en horisont af læringsteorier gennemgås og diskuteres:

Klassisk betingning, operant betingning, kognitiv læring, konstruktivisme, virksomhedsteoretisk læring, systemisk læring, psykodynamisk læring og eksistentiel læring. Der er således tale om en horisont spændt ud mellem emotionalitetsfattige teorier i den ene ende og emotionalitetsbaserede teorier i den anden. Læringsteorierne sættes desuden ind i en ramme, hvor de undersøges for, i hvilken grad de rummer overvejelser over egen læring, ligesom de undersøges for graden af forståelse for læringens dynamik.

Læringsteorierne behandles i forhold til motivation, behov og personlighedsdannelse.

Det læringens univers, som således søges indfanget skitseres i en model, som kan støtte overblikket over de forskellige læringsteoriernes fokus og dimensioner, og som udgør skelettet i bogens opbygning.

Indhold

Kapitel 1: Læringens univers

Kapitel 2: Teorierne

Kapitel 3: Praksis - om læring og undervisning

Kapitel 4: Overskridelsen - om læring og metalæring

Indledning

Læring er en proces, som resulterer i adfærds-, holdnings- og værdiændringer. Når læring skal oversættes til engelsk eller tysk, må man beslutte sig til, om det er læring eller undervisning man taler om. Indlæring er et tvetydigt begreb.

Læring som begreb dækker over det, der sker inden i personen. Det kan både være resultatet af undervisning, træning, egenaktiviteter eller tilfældigheder. Det er læring hvis man kan identificere en forskel ved tilegnelse af færdigheder og kundskaber, erhvervelse af motoriske færdigheder, adfærdsændringer, holdningsændringer og følelsesreaktioner i tilknytning til visse foreteelser.

Begrebet indlæring burde afskaffes, fordi indlæring er tæt på at være den lærerstyrede tilrettelæggelse af læringen - eller med andre ord undervisning. Læring sættes ikke altid i gang udefra, men kommer lige så tit indefra, men den finder altid sted i den lærende. (13-14)

Kapitel 1: Læringens univers

Grundpillen i fremstillingen ligger i feltet omkring Gregory Batesons teori om læring og Yrje Engeströms udvikling af samme. (18)

Kohut opererer med tre grundtilstande, som alle sammen indeholder dele af de andre to.

Kerneselvet er centreret omkring spejling (bekræftelse fra omgivelserne).

Kerneselvet er centreret omkring idealisering (opfyldte idealiseringer, mål og værdier).

Kerneselvet er centreret omkring stille samvær (bekræftelse ved at være del af en sammenhæng, del af en helhed - et fællesskab, nogen som er ligesom en selv.

Læring foregår netop, når den optimale ramme af spejling er til sted, samtidig med at den udadrettede villeshed på ens livsprojekt giver energi til at gå ud i verden for at opsøge objektrelationsmiljøer. Læring foregår altid i et spændingsfelt mellem spejling og idealisering. Personen er subjekt i sit eget læringsprojekt, men er samtidig dybt afhængig af at være i udvekslingsforhold i et spejlende og forstående miljø.

For at læring kan foregå, er det vigtigt, at der er resonans, forståelse eller lydhøhed for spejling af egen tilstand. Der er netop resonans i mødet, når det man selv har brug for passer med det, man møder. (27-28)

Kapitel 2: Teorierne

Klassisk betingning (signalindlæring)

Ivan Petrovich Pavlov, russisk fysiolog (1849-1936).

Man lærer noget, når det, man gør, tidsmæssigt falder sammen med en ny impuls fra miljøet, og hændelses derefter gentages et antal gange.

Grundlæggende kan man sige, at klassisk betingning handler om situationer, hvor den tillærte reaktion stimulerer til et bestemt svar, som er affødt af stimulus.

Alt i alt kan man klade klassisk betingning for læringens urform. Den kommer ofte bag på os, dvs. den fungerer ubevidst, og den er ofte resultatet af ikke-bevidste handlinger og usystematisk påvirkning fra omgivelserne. Læringen er mekanisk. Udvekslingen mellem påvirker og lærende er envejs. Der er ingen form for refleksion over det lærte. (32-35)

Operant betingning

E.L. Thorndike (1887-1949) og B.F. Skinner (1904-1990).

Behaviourisme er en psykologisk disciplin, som tilnærmer sig et naturvidenskabeligt ideal om forklaring. Grundforståelsen er at det, der belønnes, det indlæres.

Den systematiske læreproces er på dette grundlag baseret på, at man får pindet kvalifikationerne ud i tilpas mange delforløb, som hver kan gøres til genstand for belønning.

Man kan forstå operant betingning som en læringsproces, der er fuædstændig lige så ubevidst, og som kommer lige så meget bag på den lærende som klassisk betingning. Den lærende er underlagt påvirkeren og responderer på samme måde som en marionetdukke.

Jo mere vi kan reflektere over vores læring, og jo mere vi også er i stand til at bruge operant betingning, som noget vi selv iscenesætter, desto mere glider operant betingning fra at være noget mekanisk over til at være noget dynamisk.

Klassisk betingning er tilfældig, og den kan kun ved opbydelse af stor opmærksomhed og iscenesættelse gøres vilje- og målrettet. Operant betingning er også grundlæggende tilfældig, men i sin egen dynamiske tendens orienteret mere og mere mod det villede og målrettede. (36-39)

Kognitiv læring

Kognition er psykiske processer, som omfatter perception, tænkning og læring. (39)

Jean Piaget (1896-1980)

At tilegne sig viden er en proces som forudsætter at man er aktiv.

Alle kognitive aktiviteter sættes i gang af tilpasningsgrunde (adaptation). Det er ligevægten i udvekslingerne mellem individet og omgivelserne, der er bestemmende for tilpasningen.

Assimilative aktiviteter tenderer mod at indpasse det nye og/eller udfordrende til det, individet i forvejen kan. Når man assimilerer føjer man elementer til de kognitive skemaer, som findes i forvejen. Det kan kun lade sig gøre, når det nye ikke er i modstrid med det, man allerede ved og kan.

Akkommodation er at tilpasse sig ved nydanelse eller via omstrukturering af skemaer, som findes i forvejen. (40-41)

Jerome Bruner (1915-)

Perception er altid kontekstuel. Den er præget af at være forventende ved at være indordnende, en mere eller mindre sand afbildning af verden, forforståelsesrettet. (44)

Konstruktivisme og social konstruktionisme

Konstruktivismen har rødder i bl.a. Piagets og Bruners teorier. Epistemologisk tager konstruktivismen udgangspunkt i Humberto Maturanas grundforståelse af forholdet til og perception af verden.

Enhver overvejelse finder uvægerlig sted i sprog, som er vores særlige måde at være menneske og aktive på. Af denne grund er sprog også vores udgangspunkt, vores erkendelsesmæssige instrument og det punkt, vi vil holde fast ved.

Alt hvad der siges, siges af nogen. Enhver tankevirksomhed frembringer en verden. Den er derfor en menneskelig handling, udført af en bestemt person på et bestemt tidspunkt. (50-51)

Virksomhedsteori eller kulturhistorisk skole

Mennesket er blevet menneske gennem en fylogenetisk udviklingshistorie, hvor bestemte læringsspring har været nødvendige for, at arten menneske har kunnet overleve vha. tilpasning. (56)

Virksomhedsteoretisk læringsforståelse er dybt forankret i den dialektiske udveksling mellem den

ophobede læring (kvantitative ophobninger) og den springvise læring, det kvalitative spring.

Forholdet mellem udvikling og læring.

Grundlæggende kan man rubricere læringsforståelser i tre grupper, efter hvordan man forstår udvikling og læring:

- udvikling er et resultat af læring.
- læring kommer efter udvikling.
- udvikling og læring indgår i en dialektisk udveksling.

Udvikling har i sig selv tre betydninger:

- Udvikling som forandring.
- Udvikling som udfoldelse.
- Udvikling som forvandling.

Psykisk udvikling (personlighedsudvikling) forstås inden for en virksomhedsteoretisk ramme som forvandling og udvikling præget af krise, diskontinuitet og overgange.

Læring er altså den proces, som sættes i gang af ydre eller indre faktorer, og som afstedkommer udvikling. Udvikling og læring indgår i en gensidig dialektik, hvor de betinger og befrugter hinanden. (59-60)

Læring beskrives som en virksomhed. Man lærer noget, når man er i gang med noget eller har noget for. Aktivitet i sig selv er ikke nok, den må være indskrevet i noget og have et formål.

I mange fremstillinger af virksomhedsteorien opereres der med tre former for virksomhed: leg, læring og arbejde. (62-63)

Systemisk læring (kybernetisk læring)

Læringen skal begribes som resultat af en korrektion på grundlag af feedback fra nogen eller noget. Grundlæggende antages det, at organismen indgår i mere eller mindre ordnede selvreguleringsystemer. Selvreguleringen bunder i organismens overlevelsesdrift. Den organisme, som bedst trækker information ud af omgivelsernes feedback, har størst overlevelsesmulighed. Denne stræben efter ligevægt beskrives fint vha. feedbacksystemer. (65)

Når personen overskrider et givent læringsniveau, sker det ifølge Bateson ved, at personen trækker energi fra det modsætningsfyldte, det som ikke passer sammen, det paradoksale eller double bind. Double bind opstår når personen er intenst involveret i en relation til en ting, et forhold eller en anden person og modtager to beskeder eller bud, som benægter eller modsiger hinanden. Modtageren fastlåses i sin reaktion. Lige meget hvad han gør, er det forkert. Således bliver han ude af stand til at reagere på den paradoksale kommunikation. (69)